Jumalateenistus Nõos L, 31.10.26 kl 18, usupuhastuspüha

Lektsioonid: Ne 8:1–2,5–6,9–12; Mt 10:26–33
Jutlus: 1Tm 6:11–16
Laulud: 332 (1–7); 161 (1–4, 5); 162 (1–5); 163 (1–4)

Sina aga, Jumala inimene, põgene selle eest! Taotle õigust, jumalakartust, usku, armastust, kannatlikkust, tasadust! Võitle head usuvõitlust, hakka kinni igavesest elust, millele sa oled kutsutud, kui sa oled andnud hea tunnistuse paljude tunnistajate ees. Ma käsin sind Jumala ees, kes teeb kõik elavaks, ja Kristuse Jeesuse ees, kes Pontius Pilaatuse ees andis hea tunnistuse, et sa käsku säilitaksid puhtalt ja laitmatult meie Issanda Jeesuse Kristuse ilmumiseni, mille parajal ajal toob nähtavale õnnis ja ainus võimas valitseja, kuningate Kuningas ja isandate Issand, kellel ainsana on surematus, kes elab ligipääsmatus valguses, keda ükski inimene pole näinud ega suudagi näha. Tema päralt olgu au ja igavene võimus! Aamen.

Tänase usupuhastuspüha jutlusealune kirjakoht 1Tm sisaldab rohkesti üles kutsuvaid, ergutavaid ja innustavaid sõnu: põgene, taotle, võitle, hakka kinni, säilita. Selles pole midagi imelikku, kuna need, kes on püüdnud elada kristlasena – s.o võttes oma elu aluseks Jumala sõnast tuleneva usu Jeesusesse Kristusesse –, teavad, et see elu on kaugelt muud kui staatiline. See on dünaamiline, tihti pingutav, tähelepanu ja kannatlikkust nõudev elu.
Pauluse kirjades on mitmeid viiteid spordivõistlustele (nt ka tänases kirjakohas esinev sõna „võitle", mis viitab maadlusele või poksile) ja eks teatud paralleelid ongi siin kohased. Mõlemas tuleb pingutada lõpuni, mitte heituda ajutisest kaotusest, vaid järgmisel korral uuesti ja paremini proovida, mitte hoolida ajutisest ebameeldivusest jne.
Vaatleme järgnevalt aga vastandpaari „põgene-taotle", mida apostel Paulus paneb südamele oma nooremale kaastöölisele, ülevaatajale ehk piiskopile Timoteosele. Mille eest põgeneda ja mida taotleda?
Põgeneda tuleb kolme asja eest: 1) ebaterved sõnad ja jumalakartmatu õpetus, 2) vaidlused ja kurjad kahtlustused ning 3) jumalakartuse pidamine tuluallikaks ja rahaarmastus. Neist kolmest kõneleb Paulus just enne meie kirjakohta (võib-olla mäletame, et lõikustänupühal kõnelesime just sellest kolmandast: jumalakartuse pidamisest tuluallikaks ja rahaarmastusest).
Ebaterved sõnad tulevad inimese patusest südamest, eriti siis kui inimese mõistus ei suuda (nt väsimuse tõttu) tagasi hoida südamest tulevat vimma, solvumist või pettumust. Kellel on siis terved sõnad? Eks ikka Jeesusel Kristusel! Kui loete UT evangeeliume, eriti Mäejutlust, siis näete ise, et vaimne tervis, mis on kannatada saanud, saab uut kosutust.
Jumalakartmatu õpetus pole meie ajal ega enne meid olnud kunagi tundmatu nähtus. Õpetusi on meie ümber palju ja mõned neist tunduvad vägagi kasulikud – õpetavad, kuidas õnnelikumalt elada. Siiski, kui neis õpetustes pole kohta Jumalale, kes on kõik loonud ning kes annab ja võtab elu, pole neist õpetustest viimselt midagi kasu. „Viimse" all mõtlen siis muidugi igavikku.
Teiseks tuleb põgeneda vaidlemistest ja sõnelemistest, millest tekib kadedust, riidu, teotust, kurje kahtlustusi, lõputuid hõõrumisi inimeste vahel (neid loetleb 1Tm 6:4j). Öeldakse, et vaidluses sünnib tõde. See on muidugi osaliselt õige, sest see kaasab ühe probleemi lahendamisse rohkem päid kui ühe. Ent kui vaieldakse asjade üle, mis on niigi selged (loe: autoriteedi poole selgeks kuulutatud), siis võib tõesti nii juhtuda, et inimesed lähevad hoopis tülli.
Kolmandaks tuleb põgeneda jumalakartuse pidamisest tuluallikaks ja rahaarmastusest. Sellest oli, nagu öeldud, juttu juba lõikustänupüha jutluses ja seda ma enam kordama ei hakka. Meenutan vaid seda, et Paulus peab siin silmas seda, et jumalakartus on ainult siis tuluallikas, kui inimesele piisab sellest, mis tal on. Siis hakkab jumalakartus tooma vaimulikku tulu, milleks on Püha Vaimu viljad: armastus, rõõm, rahu, pikk meel, lahkus, headus, ustavus, tasadus, enesevalitsus. Ja küllap tõuseb neist vaimulikest viljadest ka materiaalset tulu, sest armastus sünnitab vastuarmastust.
Mida aga taotleda?

Kuulsime seda juba enne etteloetud kirjakohast, mis on meie jutluse aluseks: tuleb taotleda 1) õigust ja jumalakartust, 2) usku ja armastust, 3) kannatlikkust ja tasadust.
Paaris „õigus ja jumalakartus" kasutatakse „õiguse" kohta sõna δικαιοσύνη, mis on meile tuttav väljendist „Jumala õigus". Ka sellest oli meil mõned pühapäevad tagasi juttu, kuid meenutan seda, iseäranis tänase usupuhastuspüha puhul, ka siinkohal.
„Jumala õigus" on Jeesuse Kristuse läbi toimunud õndsusteo tagajärg inimeses. Selle õndsusteo on teinud Jumal ja see ei tulene mitte mingilgi määral inimesest. See on Jumala kingitus. Ja sellisena justnimelt Jumala õigus, mitte inimese õigus. Samas on iga kingitus ka kingituse saaja oma. Ja seetõttu on Jumala õigus ka inimese õigus, mille ta on saanud usus Kristusesse.
Seega on sõnapaaris „õigus ja jumalakartus" need kaks sõna omavahel tihedas seoses. Jumala õigus on inimese õigus vaid läbi jumalakartuse.
Teises paaris, mida taotleda, „usus ja armastuses" on „usk" vastumürk „teadmatusele", „vaidlustele" ja „sõnelemistele", millest enne oli juttu kui asjadest, mille eest tuleb põgeneda. Usk on ju usaldus Jumala vastu, Jumal aga on Kõigeteadja. Seega ei saa usklik inimene olla teadmatu (ehkki ilmalike teadmiste osas võib ta olla võhik). Vaielda ja sõneleda aga ei luba inimesel armastus, mille ta on Jumalalt saanud. Teatud piirini, millegi selgitamiseks võib vaidlemisest kasu olla, aga armastus paneb piiri siis, kui vaidlemisest saab sõnelemine, üksteise ületrumpamine sõnadega.
„Armastus" on ka vastumürk „kadedusele", „riidudele", „teotustele" ja „kurjadele kahtlustustele", millest samuti enne juttu oli. Kadedus, riiakus, teotamine ja kahtlustused võivad tõusta igaühe hinges, kuid Kristuse armastus katab nad kinni, kui meelt parandame ja oma patud Jumala ees andeks palume.
Kolmandas paaris „kannatlikkus ja tasadus" sobivad nii kannatlikkus kui tasadus hästi esile tooma „jumalakartust koos rahuloluga"; just need voorused on seotud „Issanda sõnadega", mis tõotavad „taevariigi" õnnistusi – mis on samastatav „jumalakartusega" – ning „maa pärimist", mis on samastatav „rahuloluga". Jeesus ütleb ju Mt 5:3: „Õndsad on need, kes on vaimus vaesed" ja Mt 5:5: „Õndsad on tasased, sest nemad pärivad maa".
Niisiis arutasime põgusalt läbi, mida soovitab apostel Paulus ühel Jeesuse jüngril, noorel ülevaatajal ehk piiskopil Timoteosel taotleda ja mille eest põgeneda. Meie võime nüüd mõelda, et need üleskutsed on mõeldud, n-ö elukutselistele kristlastele, nt vaimulikele ja kirikust oma palka saavaile ilmikuile. Nemad peavadki ju olema apostli väärilised!
Siiski tasub tänasel usupuhastuspühal jälle meelde tuletada meie usuisa Martin Lutheri tuntud kontseptsiooni üldisest preesterlusest. Selle mõiste aluseks on 1Pt 2:9j: „Teie aga olete „valitud sugu, kuninglik preesterkond, püha rahvas, omandrahvas, et te kuulutaksite tema kiidetavust", kes teid on kutsunud pimedusest oma imelisse valgusse – teid, kes te muiste polnud rahvas, nüüd aga olete Jumala rahvas, teie, kelle peale polnud halastatud, nüüd aga on."
Sellest tulenevad kolm asja.
1. Otsene ligipääs Jumalale. Igal ristitud kristlasel on otsene ühendus Jumalaga ja ta ei vaja vahendajaks preestrit.
2. Võrdsus Jumala ees. Martin Lutheri järgi (eriti tema 1520. aasta kirjutistes) ei ole ükski kristlane teisest „parem, halvem ega püham", pole olemas mingit kõrgemat, pühitsetud seisust.
3. Vaimulikuameti säilimine. Kuigi kõik usklikud on preestrid, ei tähenda see, et igaüks peaks pidama avalikku jutlustajaametit. Vaimulikele kui väljaõppinud asjatundjatele on usaldatud sõna kuulutamine ja sakramentide jagamine, kuid oma olemuselt ei seisa nad kogudusest kõrgemal.
Seega on tänane jutlusalune kiri, mida nimetatakse pastoraalkirjaks (selle suunatuse tõttu vaimulikele kui koguduse karjastele, pastoritele), ühtaegu juhiseks ka igale ristitud kristlasele. Igale ristitud kristlasele pole see „üldine preestriamet" küll elatise teenimise vahendiks nagu enamikele vaimulikele, kuid jumalakartus, nagu kuulsime, ei saagi olla tuluallikas. Ja usun, et ka vaimulikud, kelle jaoks koguduse teenimine muutub üksnes tuluallikaks, peaksid hoolikalt seda pastoraalkirja uurima ja olulise meelde tuletama.
Sest Jeesus ütleb ju Mt 6:33: „Aga otsige esmalt Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõike antakse teile pealegi!" Aidaku siis dr Martin Lutheri 500 aasta tagused mõtted meil alati Jumala riiki ja Tema õigust otsida, „põgeneda, taotleda, võidelda, kinni hakata, säilitada". Siis püsib meie usk ja

jumalasuhe värske ning me saame elada oma elu rõõmsalt ning minna oma haudadesse ülestõusmispäeva ootama täis usku, lootust ja armastust!
Aamen.